

P O L E M I K A

Gregor Fras

DITIRAMBI ZA DIONIZA

(K dojetju Nietzschejeve filozofske misli kot Dionizove pesmi Zaratustri po Urbančičevem principu per negationem)

I. UVOD: DIONIZOVI DITIRAMBI

V zbirki *Dionizovi ditirambi*, zadnjem delu, ki ga januarja 1889 – torej v letu njegovega intelektualnega zatona oziroma, kot bi dejal Urbančič, *katastrofe* – Nietzsche pripravi za objavo, je nekaj skrivnega, nenavadnega, neverjetnega, *mističnega*.

Nedvomno je najprej presunljiv čas, v katerem *Dionizovi ditirambi* nastanejo: v obdobju *zadnjega engadinskega leta*: leta, ki ga je Nietzsche preživel v švicarskem Engadinu v vasi Sils Maria ob Silvaplanskem jezeru, na višini 6000 čevljev *nad morjem in veliko višje nad vsemi človeškimi rečmi* – na višini *brezdanje misli*. [Tu velja omeniti, da to obdobje ne pomeni obdobje *pisanja* ditirambov, temveč zgolj posameznih korektur ter urejanja ditirambov v zbirko.]

S tem *Dionizovi ditirambi* zaključujejo Nietzschejevo najbolj plodno pisateljsko leto, leto, v katerem ustvari filozof štiri velika dela svojega življenja: *Primer Wagner* (dokončan v maju 1888 v Torinu), *Somrak malikov* (dokončan v drugi polovici avgusta 1888 v Sils Maria), *Antikrist* (dokončan v drugi polovici septembra 1888 v Torinu) in *Ecce Homo* (dokončan v začetku novembra 1888 v Torinu).

Sami *Dionizovi ditirambi* pa so za tisk pripravljene med 1. in 3. januarjem 1889, ko Nietzsche v pismu Petru Gastu zapiše naslednje besede: »Včeraj sem poslal v tisk svoj 'non plus ultra' z naslovom *Slava in večnost*, narejeno na oni strani sedmega neba. To predstavlja konec *Ecce Homo*. Od tega se lahko umre, če se bere brez priprave...« [toda *Dionizovi ditirambi* so bili pripravljene veliko prej, nedvomno že pred Nietzschejevim 44. rojstnim dnevom (glej IV. del tega eseja)]

Nekaj mesecev, nekaj dni kasneje, je Nietzsche zblaznel.

V teh zadnjih mesecih svojega dejavnega življenja, v katerih je dosegel največjo *jasnino* svoje filozofske misli (filozofskega *nauka*, to pravimo danes le še pogojno!), je še *enkrat*, tokrat zadnjič, spregovoril z glasom *večnega vračanja*, te *brezdanje misli*, *prevrednotenja vseh vrednot* in – *volje do moči*. Nietzsche naj bi idejo tega *poslednjega glasu* – *volje do moči*, po Urbančičevih (menim zmotnih!) besedah, na koncu opustil.

Opustitev tega Nietzschejevega največjega dela po *Zaratustri*, za katerega je filozof v svojem zadnjem engadinskem poletju pripravil več veličastnih zasnutkov, pa je, če sledimo Urbančičevi interpretaciji, tesno vezana ob problem *resnice*, s katero se je Nietzsche ob koncu moral seveda nujno soočiti – in ki naj bi ga, tako Urbančič, pahnila v mračno brezno blaznosti. V tem smislu, v smislu poslednjega soočenja s problemom *resnice*, pa je opustitev načrta za veličastno *Voljo do moči* – posledično pa seveda tudi Nietzschejeva blaznost, ki je (morda zaradi tega) imela slediti – tesno vezana ob *Dionizove ditirambe*, katerih osrednja tema, ki se kot nekakšna *Ariadnina nit* vleče skozi grozljive *Dedailusove* labirinte problema *resnice*, je ravno ta – *resnica*.

Tu pa trčimo na samo vsebino *Dionizovih ditirambov*. Za pričujoči esej je pomembno predvsem dejstvo, da se prva in zadnja pesem v zbirki vežeta na problem *resnice* tesneje kot katerikoli pasus Nietzschejeve filozofije: namreč ditiramb *Samo norec! samo pesnik!* (v katerem, mimogrede, Urbančič skozi naravnost katastrofalno interpretacijo spozna Nietzschejevo tragično sokratsko spoznanje, da *ni resnice, razen te, da ni resnice*¹), ki je postavljen na začetek zbirke in se konča s temile verzi: »od Ene *resnice* / sežgan in žejen / – se še spominjaš, še pomniš, vroče srce, / kako te je tedaj zažejalo? – / da sem *pregnan* / od vsake *resnice!* / *Samó norec! Samó pesnik!*« ter zadnji ditiramb zbirke *Dionozovi ditirambi*, ki se konča, zatrjujoč: »*Jaz sem tvoja resnica . . .*«

Neverjetno! [presunjen nad spoznanjem veličine tega Nietzschejevega *slovesa od življenja* padam v Nietzschejev *patos*, ko je *presunjen nad spoznanjem veličine Sokratovega slovesa od življenja*, zaklical tele besede: – Ali je to mogoče?! Za tistega, ki ima ušesa, pomenijo te besede: »Zaratustra – Jaz sem tvoja *resnica!*« »Zaratustra – Jaz, Dioniz, sem tvoja *resnica!*«

*

Danes sanjarim; ko sem tako padel v resentment Nietzschejevih besed, neuk, kot sem, le siromašno ponavljam besede, da bi v srcu občutil to *usodno nemirnost*, ki jo je čutil Nietzsche, ko jih je izrekal. Najbrž sem smešen v tem. In nedvomno – *veličasten*.

Bralcu polagam predenj: moja rešitev je, da sem interpret, moja pravica, da sem esejist! [zato bom v nadaljevanju pokazal le – da se ne motim . . . ; *ne da bi se mi moralo razpočiti srce ob tem* –]

II. DITIRAMBI ZA DIONIZA

Prevajalci ter interpreti *Dionizovih ditirambov* – teh sicer

ni ravno veliko: filozofi namreč ne marajo poezije² – najprej trčijo ob problematični naslov zbirke: *Dionysos-Dithyramben*, kot se glasi naslov v izvirniku, lahko namreč pomeni troje: »*Dionizovi ditirambi*«, kot je nekako že utečen prevod (tudi in predvsem interpretacija), nato »*Dionizijski ditirambi*«, kar sicer ima svoj, toda prešibek pomen, in nazadnje »*Ditirambi za Dioniza*«.

Zadnja možnost prevoda – *Ditirambi za Dioniza* – je prevajalcem, interpretom, filologom in filozofom delala še najmanj preglavic. Takoj so jo zavrnili – s tem pa jim je izpred oči žal ušlo pomembno spoznanje in tako rekoč izvorno dojetje Nietzschejeve misli – saj predstavlja *pleonazem* [*pleonazem* pa je, če smo iskreni, za

nas, filozofe *logosa*, nekoliko preveč *jasen*, zato *prazen* pojem; $A=A$: *princip identitete* oziroma po slovensko *istovetnosti* nas v svoji preproščini že kar ponižuje – sprejmemo ga le zato, ker ga ne moremo tajiti...]: *ditiramb* je namreč iz svojega edinega pomena – *pesem v čast Dionizu*; je pesem, ki je *posvečena in namenjena Dionizu*. In kaj naj bi vendar pomenilo: *Pesem v čast Dioniza za Dioniza?! Ali: Dionizova pesem za Dioniza?! Ter: Pesem Dioniza Dionizu?!... Mar ne bi bil norec ta, ki bi pesnil samemu sebi?!*

In prav to je Nietzsche za filozofe – *norec, blaznež, pomračitev uma... Pa zaradi tega, ti filozofi, namreč zaradi tega, da so ga razglasili za blazneža, niso niti za korak bližje njegovi misli, niti za ton jasneje ali oktavo višje ne slišijo Nietzschejevega glasu!*

Ne slišijo ga, preprosto [kajti resnice niso nikoli zapletene], ker ga ne *poslušajo*.

In če bi ga *poslušali*, bi *slišali*, kako jim je večkrat dejal, skoraj zakričal (*večkrat*, na vsakem njihovem koraku): *Nietzsche je Dioniz!!*

[Potrebujete dokaz?! Naj vsak korak prestopimo še enkrat, preiščemo vse niti ne tako skrite ali vsaj zastrte koticke, še koticke ne, naslove! poglavja! knjige! – naj prenatrpam ta esej z dokazi in citati in vas ponižno prosim: Poglejte si no vendar, *tu* je dejal Nietzsche *to*, *tu* je dejal Nietzsche *ono...?!*]

Prosim: naučimo se brati! Toda že Nietzsche je vedel (*vedel* samo zato, ker je upošteval najbolj *pesimistično* možnost): njegova dela bodo brali le *Nemci*, surovine brez primere – zato brez čuta za *primero*; brali ga bodo le *robateži* – s čutom le za *robato*, ne za *umetnost... Zato se Nietzschejeve knjige začenjajo s tako žalostnimi napovedmi: »Ta knjiga je le za malokatero. Bržkone ne živi še nihče od njih.« – ter se resignirano končujejo: »Ste me razumeli?«*

Še sam lahko razumem le tisto, kar je najlažje in kar je najbližje in razumem le zato, ker sem dovolj pogumen, dovolj *agonalen*, dovolj *otroka*, da sem se pripravljen biti s profesorji in navlako – če si sposodim Marxov izraz – *gnilega akademizma*. [sicer pa: le kako bi mogel spoznati vse to, le kako bi si *upal* spoznati? kako bi si drznil misliti osnovno gnoseološko spoznanje, ki sledi iz *prevrednotenja* – zamenjave *vzroka in učinka* – ki me zdaj lahko mami le, ker je nekaj novega in ker je *to* končno nekaj, kar *človeka* pahne iz orbite objektivnega, t.i. *antropocentrizma* (kakšen Kopernik neki!) – kako bi lahko dojel: da *svet ni takšen, ker ga tako vidi moje oko*, temveč: *moje oko vidi tako, ker je svet takšen*. Kako bi si drznil *to* dojeti?! Sem še preveč akademski, *znanstven*, še preveč očeta je v meni, da bi lahko bil otrok v celoti (pripis kulturologa); preveč *tu* sem, da bi lahko bil *tam*; *nazaj k otroški naravi!* – mar ni temu klical Nietzsche: k izvornemu bistvu človeka, k *čudenju...?!*]

*

Čigavi ditirambi, torej? (tega ne bom dokazoval! to bo ob koncu jasno vsem): *Dionizove pesmi za Nietzscheja*. Dionizov narek Nietzscheju: »jaz, zadnji učenec filozofa Dioniza – jaz, učitelj večnega vračanja...«

Ditirambi Nietzschejeve resnice!

V naslednjih dveh poglavjih tega eseja se bom vprašal dvoje: *Kaj so Ditirambi za Dioniza?* in: *Zakaj so Ditirambi za Dioniza (Nietzschejeva) resnica?*

III. KAJ SO DITIRAMBI ZA DIONIZA

Poslušajmo najprej, kaj je dejal Nietzsche na svoj 44. rojstni dan; na dan, ko je začel pisati svoj življenjepis³ *Ecce Homo*: »Na ta popolni dan, ko vse zori in ne rjavi samo grozd, mi je padel na življenje sončni žarek: ozrl sem se, pogledal ven, še nikoli nisem videl hkrati toliko in toliko dobrih stvari. Nisem kar tako danes zakopal svojega štiriinštiridesetega leta, *smel* sem ga pokopati – kar je bilo v njem življenja, je rešeno, je nesmrtno. *Prevrednotenje vseh vrednot. Dionizovi ditirambi* in za oddih *Somrak malikov* – vse darovi tega leta, celo zadnjega četrletja! *Kako naj bi ne bil hvaležen vsemu svojemu življenju?* In tako si pripovedujem svoje življenje.«

Kaj sledi iz tega?

Najprej brez dvoma dejstvo, da so *Dionizovi ditirambi* očitno veliko pomembnejši, kot jih jemljejo njegovi interpreti.

Toda – glej! – Nietzsche nikjer ne omenja svoje *Zaratusstre*, to kljub vsemu (in brez dvoma) »najglobljo knjigo«, ki jo je dal *človeštvu*, kot pravi sam v zadnjem delu *Obhodov nesodobnika v Somraku malikov*. Mar ni to nekoliko nenavadno?! Nena-
vavno, kakopak, toda le za tistega, ki nima *ušes*...

Najlažji – toda le *najbolj logičen* – odgovor bi bil: Nietzsche *Zaratusstre* ne omenja, ker na dotičnem mestu govori le o *darovih tega četrletja*, torej o obdobju nastanka *Somraka malikov*, *Antikrista* in *Dionizovih ditirambov*⁴.

Toda takšen odgovor se mi zdi povsem nezadovoljiv, predvsem z ozirom na celoten citirani odstavek, ki ga je Nietzsche postavil za uvod – ne kot uvod! temveč kot *zdravljico* in *requiescat* – svojega življenjepisa *Ecce Homo*: Poglejte, poslušajte, kaj piše! – (slišati bo nekoliko patetično:) to je konec, Nietzsche je zakopal svoje 44. leto, pomeni: zakopal je svoje življenje; *smel* ga je zakopati, ker: *kar je bilo v njem življenja, je rešeno, je nesmrtno*. Da govori Nietzsche le plehko prisposodbično, o rojstnem dnevu, ki ga pač *zakoplješ*, je stvar tistih, ki slišijo plehko prisposodbično. Resnica pa je, da Nietzsche tu govori o vsem svojem življenju, ki ni le nekakšen *rezimé* dosedanjega, temveč tudi *napoved* in *dejstvo*, *zadeva* in *god* prihodnjega. Vse to brez dvoma vključuje *Zaratusstro!* *Kako ne bi bil hvaležen vsemu svojemu življenju?* – in vi mislite, da govori plitko?!

Na tem mestu se ustavljam toliko časa, ker želim poudariti njegovo ključnost, ključnost za razumevanje Nietzschejeve filozofske misli oziroma, kot lepo pravi Urbančič, njegove filozofske *zadeve*⁵.

Tu si je torej očitno potrebno zastaviti vprašanje (*to* je iskanje iz vprašanja; *tu* je nujno postaviti vprašaj – ker: *ta molk* terja odgovor!); *kje* v tem *requiescat* se skriva *Zaratusstra?* Vprašanje *kje*, pa pomeni *kaj*: *Kaj je Zaratusstra?* ali pač: *Kaj so Dionizovi ditirambi?*!

[*Somrak malikov*: *Zmota zamenjave vzroka in posledice* (prva velika zmota): odgovor ni posledica vprašanja, je vzrok vprašanju (iz tega se je čudovito – predvsem na račun filozofije – pošalil Douglas Adams v svoji znanstvenofantastični parodiji *O življenju, vesolju in sploh vsem*); tako tudi dokazovanje ni vzrok dokazovanega, temveč njegova posledica: *najprej je resnica, kasneje jo dokažeš* (kako že gre tista?: *praštevila bi obstala, tudi če bi Cantorja pobrala Črna smrt*...); toda tisto *sublimno*, s katerim je prežeto dojemanje Nietzscheja! – kako bi lahko *to* dokazali?! Mar se tukaj ni nujno potrebno spustiti v bedno retoriko, sofizme, ugajati bralcu (zatajiti Nietzschejevo zadevo zato, ker se prilizujemo akademizmu) – mar ni to naš paradoks, ječa, ujetost, beda *par excellence*?! , se sprašujem.]

Odgovor: *Dionizovi ditirambi so Tako je govoril Zaratustra.*

Toda pravilno je obratno: *Tako je govoril Zaratustra so Dionizovi ditirambi.*

In najpravilneje: *Dionizovi ditirambi so Ditirambi za Zaratustro.*

Seveda bi si želeli dokazov, kajne?!

V prvem poglavju *Ecce Homo* z naslovom *Zakaj sem tako pameten*⁶ piše Nietzsche takole: »Vendar potrebujem *samota*, hočem reči ozdravitev, vrnitev k sebi, dihanje svobodnega, lahkega, igrivega zraka... Ves moj Zaratustra je ditiramb samoti ali, če ste me razumeli, čistosti... Na srečo ne *čisti neumnosti*.« Kajti *gnus* nad človekom, toda *izrecno* [od takšne zaostritve sem ob kakšni drugi priložnosti pripravljen tudi odstopiti, toda na tem mestu se mi zdi potrebna] nad sabo kot človekom, je bil Nietzschejeva *največja nevarnost*.

[Kako na to odgovori Zaratustra? »Resnično, močan veter je Zaratustra vsem nižinam: in tak nasvet daje svojim sovražnikom in vsemu, kar pljuje in bljuje: varujte se pljuvati *proti vetru!*...«]

Ključna beseda je *samota*. [zanimivo, toda asociacija *mir, mirnost, spokoj*, je povsem napačna – namreč če bi asociirala *nam*; za drugačne, za dionizične, so to iste stvari: *mir je boj* – volja do moči, *princip agonálnosti!* – k temu se še povrnem]

V *Ecce Homo*, ko govori o *Zaratustri*⁷, piše Nietzsche takole: »V katerem jeziku govori tak duh, kadar govori sam s seboj? V jeziku *ditiramba*. Jaz sem iznašel ditiramb. Poslušajte, kako Zaratustra govori s seboj *pred sončnim vzhodom* (III, 18): take smaragdne sreče, take božanske nežnosti ni imel še noben jezik pred menoj. Celo najgloblja otožnost takega Dioniza je še zmeraj ditiramb.«

Zaratustra, ko govori sebi, je *pojem samega Dioniza* (– to pravi Nietzsche večkrat!).

Ves *Zaratustra* in *Zaratustra* je *Dioniz*: govoreč, misleč, živeč (kot Nietzsche pišoč) v jeziku *ditirambov kot agonalnega dialogičnega monologa*⁸: kot Nietzschejeve *metode resnice*.

*

To, kar je v tem poglavju pomembnega in kar si velja zapomniti, je tale trditev: *ditiramb* je Nietzschejeva *metoda spoznanja resnice*.

Nasledje poglavje se bo ubadalo s tem, kaj je ditiramb in zakaj je ditiramb metoda resnice.

[opomba: v tem poglavju in tudi v eseju nasploh pa bo žal ostal neodgovorljiv problem *fizičnih* (konkretnih) *Dionizovih ditirambov* kot dela (dovršitve?) *Tako je govoril Zaratustra*, ki sem ga na začetku načel. Ta problem je namreč veliko preobširen in tudi prezahteven, tako *zame* kot za okvire tega eseja, saj zahteva ogromno (pogojno: fenomenološko–) hermenevtičnega napora. O povezanosti teh dveh del govorim zato v tem eseju zgolj *in abstracto!* Poleg tega obstaja še drug problem, ki ga sicer sam nisem načenjaj, je pa prav tako zanimiv in pomenljiv: namreč dekadentni Sokrat in njegov dialog, diairektika ter sofistika v odnosu do svojega presežka z Zaratustro in dialogičnim monologom kot ditirambom.]

*

Je, sprašujem, že kdo *uvidel*, da je *ditiramb* Nietzschejeva *metoda spoznanja resnice*?! Je kdo slišal *molč*, s katerim odgovarja Zaratustra?! To, vse to, so vendar ključne stvari. *Kako smo bili brez njih?*⁹

IV. ZAKAJ SO DIONIZOVI DITIRAMBI RESNICA

Vprašanje tega poglavja je sestavljeno iz dveh vprašanj in enega odgovora: *Kaj je Dioniz?* in *Kaj je ditiramb?* ter *Ditiramb za Dioniza je resnica* (pri čemer sta prvi dve vprašanji *ključ* za zastavitev kardinalnega vprašanja, na katerega nimamo odgovora: *Kaj je resnica?*).

Znana je Nietzschejeva delitev, predvsem na polju estetike (iz samih nasprotij pojmov pa sta pojma zvedljiva tudi na nekatera druga področja: morala in spoznavna teorija), na *apolonično* in *dionizično*, ki ju pojmuje kot *nasprotni si vrsti opoja*: »Apolinični opoj ohranja vznemirjeno predvsem oko, tako da dobi moč vizije [v sodobni estetiki bi se takšen *apolinični napoj* imenoval *okularocentrizem* – op.g.f.]. Slikar, kipar, epik so vizionarji par excellence. V dionizičnem stanju pa je vzburljen in stopnjevan celoten sistem afektov: tako da vse izrazne pripomočke v trenutku sprosti in obenem izzove moč podajanja, posnemanja, transfiguriranja, spreminjanja, vse vrste mimike in igranja. Bistvena je lahkotnost metamorfoze, nezmožnost *nereagiranja* [to nezmožnost *nereagiranja* omogoča volja do moči kot izhod iz dekadence kot *nereagiranja* – op.g.f.].«

»Pri dionizičnem človeku«, pravi naprej v *Somraku malikov (Obhodi nesodobnika)* Nietzsche, »ni mogoče, da ne bi razumel kakšne sugestije, saj ne prezre nobenega znamenja afekta in ima najvišjo stopnjo razumevajočega in ugibajočega instinkta, kakor tudi najvišjo stopnjo umetnosti sporočanja.«

Dionizično je, z drugimi besedami, *gon agonalnega*. To je lepo razvidno iz naslednjih besed, ki jih za Nietzschejevim prijateljem, zgodovinarjem grške kulture Jacobom Burckhardtom (ki je na Nietzscheja izredno vplival), ponovi Urbančič:

(i) »Agon, tekmovalna borba ali kosanje je igra, vendar skrajno zaresna, polna skrajnega tveganja, nevarnosti, strahu, ki zahteva kar največji napor vseh moči. Zato *agoniao* pove: bojujoč biti silovito notranje vzgiban, razburjen, silovito težek k čemu; pomeni pa biti tudi v stiski, nemiru, strahu in negotovosti tveganja. *Agonizomoi* je boriti se, izbojevati kaj, npr. *agonizomoi* *agona* je izboriti boj. Agon je tekmovalna borba za izbor tistega, za kar ti najbolj gre: za svojo gosposkost in za svoje gospodovanje, za tvojo mogočnost, ki jo prinaša zmaga.«

(ii) »*agon, eris, polemos* žene neki gon porajanja, nastajanja živega. Stalni življenjski boj ni le vnania naključnost življenja, ampak je njegovo 'bistvo'. Pri človeškem bitju pa je – za razliko od vsega drugega živega – gon agonalnega, torej izbornega porajanja kot izkazovanja, *razkrivanje*.«

(iii) »Izboriti, *agonizein*, je razkriti, *aletheuin* in obratno: ta krog je uganka začetka, je začetna zgodba grške zgodovine in grške človeškosti. Pri arhaičnih Grkih razkrivanje biti očitno ni kaka umna dejavnost. Dokler je *boj* kot *iz-bor* vklenjen v ta krog razkrivanja in dobiva iz nje svojo mero – *je ustvarjalen*. Če pa se boj iztrga iz tega kroga in s tem izpod oblasti razkrivanja, ali če se ta moč razkrivanja izgubi, se boj izrodi v zgolj še uničevanje in razkranje.«

Dionizično je v polnem pomenu besede *agonalno*. Dioniz je bog (ali, sledeč Urbančiču, ustrežnejše in veliko bolj neobremenjeno: *god-*) *agona*.

In šele v tem smislu lahko dojamemo *ditiramb*.

Ditiramb ni poezija. Se pravi: ni poezija, kot jo dojema (in piše) naš (naš pomeni *dekadentni*) čas. Toda je poezija iz njenega izvora: iz tega, kar naj bi poezija bila [tu bi se lahko v razpravo vključili pesniki, a jih naš čas žal malone ne pozna].

To, da ditiramb – po vrstnem redu – *ni* in *je* poezija, je za ta esej ključno in neizpodbitno dejstvo. Ključno in neizpodbitno je tudi to, da je prav neupoštevaje ter nerazumevanje tega dejstva Urbančiča zavedlo v tisto bedno in sramotno ugotov-

vitev, da je Nietzsche ugotovil, da je Sokrat – in seveda zblaznel. Čeprav ne rabiš biti ravno nobelovec, da ugotoviš, da prvega ditiramba *Dionizovih ditirambov* z naslovom *Samó norec! Samó pesnik!* ne izreka Nietzsche oziroma Zaratustra, še več, da ga Nietzsche proti-izreka (postavlja na laž), je dojetje tega, kaj je pri Nietzscheju poezija, kljub temu izredno težavno, saj smo neprestano podvrženi Nietzschejevim navideznim antinomijam med teorijo (*poezija je lažnivka*) in prakso (Nietzsche piše poezijo).

Nietzsche pa nam pri vsem skupaj niti najmanj ne pomaga¹⁰, kajti ko učenec vpraša Zaratustro, zakaj ta pravi, da so vsi pesniki lažnivi, ko pa vendar tudi sam piše poezijo, mu Zaratustra odgovori: »Zakaj? Sprašuješ zakaj? Nisem eden tistih, ki jih smemo spraševati po njihovih zakaj.« (*Tako je govoril Zaratustra, O pesnikih*) Jasno! – vprašanje je potrebno nasloviti na pesnike, ki pišejo lažnivo poezijo!

Toda. Vrnimo se k poeziji. Kaj je torej ditiramb?

Pustimo zopet k besedi Nietzscheja, ki to pove najboljše, v tem povedanem pa tudi že izpostavi tisto *differentio specifico* v odnosu med »pravo« in »lažnivo« poezijo. To je »mozaik besed, ko vsaka beseda kot zven, kot kraj, kot pojem«, ki »na desno in levo in čez celoto izžareva svojo moč, minimum v obsegu in številu znamenj, s tem dosežen maksimum energij znamenj – vse to je rimsko in, če mi hočete verjeti, *odlično* par excellence. Vsa preostala poezija je v primerjavi s tem nekaj preveč popularnega – samo čustvena klepetavost.« (*Somrak malikov, Kaj dolgujem starim*)

Da je prav to Nietzschejev most (metoda) k resnici, pričajo tele besede o *navdihu* v *Ecce Homo* (*Tako je govoril Zaratustra*): »Na vsaki prisposodbi jahaš tu k vsaki resnici. Tu ti vznikajo vse besede in besedne skrinje vse biti; vsa bit hoče tu postati beseda, vse nastajanje se hoče od tebe učiti govorjenja.«

*

To pa je vse, kar zmore moja beseda povedati o Nietzschejevi resnici: *Ditiramb za Zaratustro, iz Nietzschejevih ust, je resnica*. Zavedam se, da je pričujoča formulacija resnice povsem nejasna, *sublimna* – toda to je ta način izrekanja, s katerim se, menim, lahko približamo Nietzschejevi misli in jo, kajpak, tudi presežemo; je alternativa, kajti *jasen* je Urbančič...

[Toda pravo vprašanje zgornjega poskusa odgovora na vprašanje, kaj je resnica, je zadnji izmed *Dionizovih ditirambov* z naslovom *O siromaštvu najbogatejšega*: »Jaz sem tvoja resnica...« Vprašanje se glasi: *Kdo izreka te besede?!*]

V. FRAS CONTRA URBANČIČ (NAMESTO ZAKLJUČKA)

(*aplikacija na podoben naslov enega izmed Nietzschejevih del je seveda pomenljive narave*)

Na tem mestu bi namesto zaključka (tam bi namreč moral odgovoriti na vprašanje: *Kdo je izrekovalec resnice?* – pa tega ne vem), rad spregovoril še nekaj besed o mojem ambivalentnem odnosu do Ivana Urbančiča, na katerega sem v pričujočem eseju naslovil vrsto raznih očitkov, med katerimi je bil bržkone najhujši ta, da se mu niti približno ne sanja, v čem je bistvo Nietzschejeve filozofske misli.

In res: menim, da Urbančič ne razume bistva Nietzschejeve filozofije, preprosto, ker ne razume Nietzschejeve filozofske metode izrekanja resnice. S tem pa je

obsojen na tisto tragično resnico, da *ne more zaigrati taroka, dokler se ne nauči pravil igre*.

Poglavitni vzrok, zakaj se Urbančiču Nietzschejeva filozofska misel tako vztrajno izmika, je predvsem v tem, da je vanjo vnesel toliko *bistrine, jasnine, čistosti, logičnosti, strogosti, metodičnosti, hermenevtičnosti, fenomenološkosti, resnosti* itd., itd. – pač vse tisto, kar našo filozofijo dela za *resno znanost* (kar je seveda v hudem sporu z Nietzschejevo *veselo znanostjo*) – vanjo je, skratka, vtaknil toliko te pristne nemške (protestantske) robotosti, ki sem jo sam sicer zelo dolgo občudoval pri Heglu in Marxu (nekaj časa celo pri Nietzscheju, dokler seveda nisem zaslišal prefinjenega glasu njegovih besed), da je popolnoma jasno, da, celo *logično*, da ni mogel dojeti prav ničesar, kar je Nietzsche kadarkoli izrekel.

Pa pri vsem tem Urbančič kljub vsemu ni nikoli pomislil: če bi bilo Nietzschejeve misli res mogoče izrekat *bistro, jasno, čisto, logično, strogo, metodično, hermenevtično, fenomenološko, resno* itd., itd., bi to storil že Nietzsche sam.

Ne, na to Urbančič pač ni pomislil. Še več in še huje: pri vsem skupaj je Nietzscheju – navkljub vsej njegovi filozofski poštenosti, ki se je učil pri mojstru že kar bolestone poštenosti, Sokratu – še jel očitati nekakšno *metodično zavajanje*. Kajti, kot pravi v *Nauku modernega Zaratustre* (spremnna beseda k *Tako je govoril Zaratustra*): »Mi pa bomo sprejeli kot možno in zelo verjetno, da se Nietzsche in njegova velika izvorna misel branita pred vsevedno in radovedno vsiljivostjo in da morda tudi zavajata.« ... !!! ... [*O sancta simplicitas!*]

S tem pa je Urbančič le še enkrat dokazal sloves, ki se ga drži, namreč sloves največjega interpreta *Nietzschejeve izvorne misli* v slovenskem, pa tudi v svetovnem pogledu: Nietzschejeva *izvorna misel* je namreč ravno *to*, kar Urbančičeva misel *ni!* [Urbančičev princip *per negationem* ...]

Slovenski narod in naša filozofija bi si naredila veliko uslugo, če bi Urbančiču, temu fantastično-robotemu sinu nemškega duha, preprečila pisati kakršne koli komentarje k Nietzschejevim delom (tako bi za začetek že popolnoma zadostovalo, da v prihodnji izdaji *Zaratustre* iz nje izključimo *škandalozno* ter *pониžujočo* Urbančičevo spremno študijo). Ob izdajanju njegovih lastnih del in člankov pa lahko – skupaj z Nietzschejem – samo resignirano kolnemo čez liberalizem in pluralizem.

Ker ironični ter tragični preproščini, s katero imena, kot so Urbančič, svinjajo po filozofiji¹¹, še ni videti konca, obstaja velika verjetnost, da jih tole moje pisanje in moja oseba bridko dobimo po prstih, saj bo Urbančič, če se mu bo seveda zdelo vredno (to stanja stvari sicer še ne spremeni), s svojim *bistrim, jasnim, čistim, logičnim, strogim, metodičnim, hermenevtičnim, fenomenološkim, resnim* itd., itd. jezikom kaj hitro dokazal, kakšne nesmisle kvasim. S prstom bo pokazal na tale papir in s penjenim gnusom na ustih dejal: Je mar *to* filozofska konsekvantnost?!

V bran si že danes postavljam tole *logičnost*: dokler bo pastir Urbančič s svojo trdno palico pasel filozofsko živino na pašnikih logike, tako dolgo ne bo napačil trenutek, v katerem bi bilo moč legitimno govoriti o *bližajočem se koncu evropske dekadence*. Urbančiču, temu pristno nemškemu pastorju, pa pri vsej *zadevi* gre ravno za to – *profetstvo*. [namreč: kaj je Urbančič s *prijatelji* naredil Nietzschejevi filozofiji? *Tako je govoril Zaratustra* za Staro zavezo in kompilacijo *Volja do moči* – ta »evangelij prihodnosti« za Novo zavezo – *apokalipso*. Poglejte si samo *stil*, s katerim opisuje dekadenco Urbančič in s katerim Nietzsche¹²: Razlika med Označevancem in Označevalcem je kajpak – *razločna!*]

Na drugi strani se bo bralec najbrž že zaskrbljeno začel spraševati, kje je druga plat mojega ambivalentnega odnosa do Urbančiča?! Poleg že omenjene, namreč da Urbančiča izjemno cenim kot enega izmed najboljših interpretov Nietzschejeve izvirne filozofske misli, bi rad dodal še tole: pri vsem tem, kar sem povedal o Urbančiču, bi bil neodpušljivo nepošten, če mu, kot izvrstnemu fenomenologu ter hermenevtiku, ne bi priznal zelo lepih in ustreznih prevodov nekaterih pojmov, s katerimi operira Nietzsche in katerih vrednost je predvsem v njihovi neobremenjenosti ter *pristinejšem* pomenu – s tem se je dalo veliko natančneje postaviti diagnozo in s tem se bo v prihodnjem dalo tudi ozdraviti bolnika . . .

To je nedvomno Urbančičev gromozanski prispevek k dojetju in preseganju Nietzscheja, že samo to je dovolj za praznovanje njegovega rojstnega dne!

*v Ljubljani, nekaj dni pred in na srečo
97 let po Nietzschejevi smrti*

¹ Zares nenavadno! kot bi Urbančič, ta kljub vsemu eden najbolj vdanih poslušalcev Nietzschejevega glasu kot *iz – ročila*, sploh ne bral *Zaratuстре*, v kateri tisti ditiramb poje *čarovnik – Zaratuстров poslednji skušnjavec*; ta ditiramb tudi sam Nietzsche kot Zaratustra imenuje *limanice!* . . .

² Za ditirambe pa menijo, da so poezija (v pomenu pač, kot ga ima danes poezija). Filozofom se zdi poezija *lažnivka*. [tako seveda tudi Urbančič; toda! – ali se je Urbančič *sploh kdaj* vprašal, ali pa *spregleduje* prav vse, kar je *jasno*: Zakaj se je Nietzsche poslovil kot pesnik ditirambov, ne pa kot filozof?! Ni se. Ali se je vprašal: Zakaj Nietzsche ni bil filozof?! Ni se. In ali se je vprašal: Zakaj Nietzsche ni smel in mogel biti filozof?! Seveda se ni – to bi *zanj* bilo usodno!]

³ Urbančič, ta neznosni patetik, pravi: tragičen . . . Sprašujem: *le kje je, ob tem neznansem veselju, našel to nemogoče?!*

⁴ Tu spet velja poudariti, da so vsa dela nastajala iz fragmentov in zapiskov, ki jih je Nietzsche napisal v prejšnjih letih; veliko izmed teh fragmentov in zapiskov, iz katerih so nastala ta dela, so bila napisana v letih 1884 do 1888, ki so kasneje postala bolj znana pod naslovom *Volja do moči*. Ta kompilacija fragmentov, ki sta jo sestavila Nietzschejeva sestra Elisabeth Förster-Nietzsche in njegov prijatelj in pomočnik Peter Gast iz ogromne zapuščine njegovih spisov; ta kompilacija, ki je prava *sramota*, ne, *katastrofa* za filozofijo; ta kompilacija potvorjenih spisov, v katero so se vmešale številne neavtorske potvorbe Nietzschejeve verne sestre; ta kompilacija, ki je filozof, ki raziskuje Nietzscheja, niti povoha ne, kaj šele da bi jo prebral – ta kompilacija je leta 1991 izšla tudi v slovenskem jeziku in povzročila tako grozovito tuljenje, da Nietzschejevega glasu ne bomo slišali vsaj še prihodnjih sto let! – in vse to se je zgodilo z Urbančičevim *blagoslovom!!!*].

⁵ Pri čemer je neka druga Urbančičeva beseda, ki bi jo fenomenolog (izogibam se besedi *filozof*) ob tej priložnosti morda izrekel, namreč *iz – ročilo*, povsem neprimerna.

⁶ Urbančič je in ni dejal: *to ego-megalomanstvo* je očiten pokazatelj Nietzschejeve blaznosti, *katastrofe* . . . – *Toda kdo bi lahko razumel Urbančiča?! On sam?*

⁷ Toda tudi ta preprosti izraz, ki ga uporablja Nietzsche v *Ecce Homo*, je za tistega, ki ni prej – ali pozneje – dojel *Zaratuстре* in vsega drugega, povsem nerazumljiv.

⁸ Ta navidezna antinomija postane razumljiva iz bistva agonalnega kot volje do moči.

⁹ *Pripis*: o tem, zakaj Urbančič piše neumnosti . . .

¹⁰ In nam *ravno s tem* seveda najbolj pomaga: v teh nasprotjih namreč Nietzsche izpostavi ta paradoksalen problem poezije tako radikalno, da je sam ditiramb – kot tista »prava« poezija – toliko bolj očiten!

¹¹ Ostalim *duhovom*, ki strašijo po hodnikih Filozofske fakultete ali raziskovalnih inštitutov, tega ni pretirano zameriti, saj, prvič, se tega ne zavedajo in drugič, svinjajo po akademski filozofiji (torej po sebi samih), ne pa po filozofiji – kajti: *njim tako ali tako že dolgo ne verjame nihče več* . . .

¹² Urbančič, denimo, porabi sto strani, da pojasni, da gre ta planet k vragu, Nietzsche en odstavek, da pove bistvo dekadence!